

en niet Javaux, die als een van de weinige Franstalige opiniemakers durft te stellen dat de splitsing van BVH onvermijdelijk is? Het enige probleem met een dergelijke kieskring – en daarin heeft Maddens gelijk – is de vooropgestelde quotaregeling: als men opteert voor echte federale parlementsleden, dan kan er voor één keer eens niet gesjacherd worden met contingenten per taalgroep.

Maddens schuwt in zijn boek duidelijk de controverse niet, maar benadert tegelijkertijd de dagjespolitiek die bepaalde institutionele beslissingen stuurt, vaak ook op een laconieke manier. Soms reikt hij zelfs argumenten aan aan het *tegenkamp*, bijvoorbeeld in zijn *pleidooi* voor een federale republiek. Maddens begrijpt namelijk niet waarom de koning als symbool van de eenheid van het land blijft fungeren, terwijl men in Vlaanderen steeds minder royalisten vindt. Een rechtstreeks verkozen Belgische president zou volgens Maddens een groter eenheidsgevoel kunnen creëren dan de *draak* van de federale kieskring.

Enigszins verontrustend is wel dat Maddens het een goede zaak vindt dat het Vlaams Blok/Belang in de loop der jaren zijn kiezerspubliek warm gemaakt heeft voor de communautaire problematiek, hoewel dat publiek aanvankelijk om heel andere reden op die partij stemde, met name vanuit een antimigratiehouding. Maar het is juist het typische VB-discours dat vandaag ook de economische solidariteit met Wallonië in gevaar brengt, een standpunt dat Maddens vooralsnog zelf niet inneemt, maar waarvan hij blijkbaar ook de impact niet inziet binnen de Vlaamse Beweging (ondanks het zogenaamde Warandemanifest). Toch een vorm van selectieve blindheid?

Diederik Vandendriessche

Hoever kan Europa oostwaarts reiken

Katlijn Malfliet, *Hoever kan Europa oostwaarts reiken. De Russische factor*. Leuven, LannooCampus, 2008

De relaties tussen Europa en Rusland zijn de voorbije jaren grondig gewijzigd. Er zijn de effecten van de uitbreiding van de EU, het beleid van de NAVO, de hernieuwde affirmatiedrang van Rusland, de veranderende geopolitieke verhoudingen op het vlak van de energietoevoer, en nog veel meer. Het is opvallend dat de EU er weinig of niet in slaagt om een goede houding aan te nemen in dit erg beweeglijke krachtenveld. Het is al even opvallend dat er gemiddeld gezien weinig interesse is bij verantwoordelijken uit de politieke of maatschappelijke middens om grondig na te denken over het *oosten* van Europa en de rol van Rusland. En dat kan wel eens een serieuze misrekening zijn. Dat wordt zeer duidelijk in het boeiende en ook erg nuttige boek *Hoever kan Europa oostwaarts reiken* van Katlijn Malfliet.

Wat is *Europa*? Dat is meteen een van de belangrijkste vragen die doorheen het hele boek terugkomen. Europa is een geografische ruimte en Europa is ook een idee. Waar liggen de grenzen van Europa? Dat is eigenlijk per definitie een niet te beantwoorden vraag. Je kunt in principe afspreken tot waar de Europese Unie komt, maar je kunt niet beslechten tot waar Europa komt. Het is duidelijk dat de EU van zichzelf vindt dat het een politieke uiting is van het idee Europa, en in veel opzichten is het dat ook. Maar dat mag geen aanleiding zijn tot zelfgenoegzaamheid of gebrek aan zelfkritiek. In het boek illustreert Malfliet op veel manieren hoe Rusland niet zomaar van plan is het idee Europa over te laten aan anderen, integendeel. Dat heeft niet enkel te maken met de assertieve politiek van iemand als Poetin, het zit veel dieper.

De EU moet zich dan ook niet te veel illusies maken over een gemakkelijke *democratisering* in oostwaartse zin. Wat een aantal jaar geleden misschien nog wel ging, gaat nu niet meer. De wereld is snel aan het veranderen, en de EU kijkt toe, nog niet in staat om een nieuwe rol op te nemen.

Het interessante aan dit boek is dat je als lezer tegelijk op een compacte manier heel wat informatie krijgt over de politieke ontwikkelingen van de voorbije jaren, maar ook duiding bij onderliggende structuren. Wat betekent bijvoorbeeld een woord als soevereiniteit, en hoe ga je om met een verschillende invulling van zo'n term? In de benadering van Malfliet voel je veel zin voor nuance, en een oprechte poging om alle aspecten van de discussie te bekijken. Ze waarschuwt terecht voor een onderschatting van de uitdagingen, maar houdt ook vast aan de kern van de Europese waarden.

De EU is als concept een poging om *voorbij de natiestaat* te denken, en in die zin blijft het een uniek experiment dat niets van zijn nut heeft verloren. Maar net op het moment dat de EU nog een stap verder zou moeten denken, en voor zichzelf een rol zou moeten zien in een veranderende multipolaire wereld, lijken heel wat lidstaten van de EU terug te plooiën op zichzelf. Ze kunnen de verleiding van de lokroep van de nationale *identiteit* moeilijk weerstaan. Misschien is dat alles best te verklaren, maar ondertussen staat de wereld niet stil. Katlijn Malfliet maakt voldoende duidelijk dat de politiek van Rusland niet zonder risico's is, en vraagt om een krachtig antwoord dat echter ook vertrekt vanuit een ander besef van de verhouding van de EU en Rusland tegenover Europa, in alle betekenissen van het woord. Hoe moet de EU zich opstellen tegenover de NAVO? Hoe moeten we de trans-Atlantische relaties invullen? Hoe moeten we onze energievoorziening organiseren? De volgende jaren zullen

cruciaal zijn. Het gaat niet enkel over de EU, maar ook over Europa. Het boek van Katlijn Malfliet is alleszins een bijzonder nuttige bijdrage aan deze discussie.

Jan Mertens